

**ЗАСГИЙН ГАЗРААС БАТАЛСАН “НООС” ДЭД ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН
БАЙДАЛД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

2008.02.23

2007 оны жилийн эцсийн байдлаар

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг Засгийн газрын 2006 оны 51 дүгээр тогтоолоор баталсан “Яам, аймаг, нийслэлийн засаг даргын тамгын газрын үйл ажиллагааны үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх журам”-ыг удирдлага болгож ХҮГ-аас гаргасан уг хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайлан, холбогдох статистик мэдээллүүдийг үндэслэн хийв.

Д.д	Хөтөлбөрийн агуулга	Гүйцэтгэл							
1	ЗГ-ын тогтоолын дугаар, огноо	Хөтөлбөрийг Засгийн газрын 2001.02.11-ний өдрийн 26 дүгээр тогтоолоор баталсан.							
2	Хөтөлбөр хэрэгжүүлж хугацаа	2001-2010 он							
3	Хөтөлбөрийн зорилго	Хөтөлбөрийн зорилго нь ноос боловсруулах салбарын эрхэм зорилго, хөгжлийн стратегийн үндсэн чиглэлтэй уялдуулан үйлдвэрүүдийн хүч чадлын ашиглалтыг сайжруулах замаар салбарын үр ашиг, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэхэд оршино.							
4	Хөтөлбөрийн зорилтууд /үе шатаар/	Зорилтууд	Хөтөлбөрийн зорилгыг хэрэгжүүлэх хүрээнд дараахь зорилтуудыг шийдвэрлэнэ: а/ түүхий эд бэлтгэлийн нэгдсэн системийг зах зээлийн нөхцөлд зохицуулан зохион байгуулж, бэлтгэн нийлүүлэгч, үйлдвэрлэгчдийн аль алинд нь зохимжтой, түүхий эдийн экспортыг бууруулах, орон нутгийн захиргааны байгууллагын үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээ авах; б/ үйлдвэрүүдийн санхүү, эдийн засгийн чадавхийг сайжруулж, тогтвортой ажиллагааг хангах; в/ салбарын үйлдвэрүүдийн хүч чадлын ашиглалтыг дээшлүүлж, үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх; г/ бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг сайжруулж, зах зээлийг өргөжүүлэх.						
		2001-2002 он	Салбарын тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, үйлдвэрлэлээ хэвийн өсөлттэй явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх, өрсөлдөх чадварыг сайжруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхлэх.						
		2003-2004 он	Салбарын үйлдвэрүүдийн хүч чадлын ашиглалтыг дээшлүүлж, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, экспортыг тогтвортой нэмэгдүүлэх.						
		2005-2010 он	Ноосон түүхий эдийн нөөцийг бүрэн ашиглах, шинээр бий болсон технологийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх арга хэмжээ авч салбарын хөгжлийн стратегийн үндсэн зорилтыг хангах.						
5	Хүлээгдэж буй үр дүн	Хөтөлбөрийн нэг ба хоёрдугаар шатны зорилтыг хэрэгжүүлснээр дараахь үр дүн гарна: а/ ноос боловсруулах салбарын бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл 2004 он гэхэд 1999 оныхоос дунджаар 25 хувиар өснө; б/ ноосон бүтээгдэхүүний экспорт 1999 оныхоос 63.4, улсын нийт экспортод тус салбарын бүтээгдэхүүний эзлэх хувь 4.7 хувиар тус тус нэмэгдэнэ; в/ түүхий эдийн боловсруулалтын түвшин сайжирч эцсийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл 1999 оныхоос 18.8 хувиар өснө; г/ үйлдвэрүүдийн хүч чадлын ашиглалт 1999 оныхоос 43.1 хувиар өсөж, ажлын байр нэмэгдэн ажилгүйдэл буурна. Хөтөлбөрийн гуравдугаар шатны зорилтыг хэрэгжүүлснээр: а/ улсын хэмжээнд байгаа түүхий эдийн нөөцийн ашиглалт 2010 он гэхэд 2000 оныхоос 29.5 хувиар өснө; б/ ашиглагдаагүй байгаа түүхий эдийг боловсруулах шинэ технологи бий болж, салбарын үйлдвэрүүд хүч чадлаа бүрэн ашиглах нөхцөл бүрдэнэ.							
6	Зарцуулсан хөрөнгө	Төсөв /шаардагдах нийт зардал/	10834.7 сая төг						
		Гүйцэтгэл /өссөн дүнгээр/	107.3 сая төг /ШУТ-ийн сангаас/						
		тухайн жилд зарцуулсан	-						
7	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээ	Биелэлтийн хувь	Дүн	90	70	50	30	10	
		I-II шатны зорилтын хэрэгжилтийн явц	4	4					
		III шатны зорилтын хэрэгжилтийн явц	4				3	1	

8	Шалгуур үзүүлэлтийн гүйцэтгэл	Төлөвлөсөн	Гүйцэтгэл	хувь
	Төлөвлөгөөг шалгуур үзүүлэлттэй батлуулах шаардлагатай.			
9	Хөтөлбөрийн хэрэгжилт	<p>Засгийн газрын 2001 оны 26 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Хөтөлбөрөөр хэрэгжүүлэх арга хэмжээний чиглэл”-ийн арга хэмжээ тус бүрийн хэрэгжилтийг үндэслэн хяналт-шинжилгээг хийв.</p> <p>Энэ хөтөлбөрийн зорилгын дөрвөн зорилтын хүрээнд өмнөх хоёр үе шатны /2001-2004 оны/ зорилтуудтай уялдуулан төлөвлөсөн гуравдугаар үе шатны /2005-2010 оны/ зорилтын дагуу дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн. Үүнд:</p> <p>1. “Түүхий эд бэлтгэлийн нэгдсэн системийг зах зээлийн нөхцөлд зохицуулан зохион байгуулж, бэлтгэн нийлүүлэгч, үйлдвэрлэгчдийн аль алинд нь зохимжтой, түүхий эдийн экспортыг бууруулах, орон нутгийн захиргааны байгууллагын үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээ авах” гэсэн нэгдүгээр зорилтыг хэрэгжүүлэхээр 2001-2004 онд төлөвлөсөн цаашид үргэлжлүүлэх арга хэмжээний биелэлт дундажаар 83 хувьтай байна. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2002-2004 оны төлөвлөгөөний дагуу Японы буцалтгүй тусламжаар 21 аймгийн 1109 баг, 313 суманд суурилуулсан нийт 2074 цэгт радио станцыг ашиглан түүхий эдийн бэлтгэлийн нөөцийн мэдээг ноосны төрөл, ангилал, чанар, үнийн үзүүлэлтээр аймаг, сум бүрээр сар бүр гаргаж, мэдээллийн сүлжээнд оруулах, мэдээлэл авч нэгтгэн боловсруулах, түгээх талаар холбогдох судалгаа тооцоо хийсэн. - Түүхий эд бэлтгэлийн цэгүүдийг Улаанбаатар хотод Ээрмэл, Улаанбаатар хивс, Нэхээсгүй эдлэл, Монноос, Эсгий, эсгий гутал, Орхон аймагт Эрдэнэт хивс, Дорнод аймагт Дорнод ноос зэрэг ХК-ийг түшиглэн байгууж үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулаад байна. - 2002 онд Баянхонгор, Хэнтий, Орхон, 2003 онд Завхан, Дорнод, Өмнөговь, Архангай аймгуудад бөөний худалдааны сүлжээ байгуулж нийт 1,5 тэрбум төгрөгийн зээл олгов. Бөөний худалдааны сүлжээг Европын холбооны ТАСИС хөтөлбөрийн хүрээнд Сүхбаатар, Говьсүмбэр, Дорноговь аймгуудад байгуулахаар тохиролцоод, одоогоор төсөл хэрэгжүүлж байна. - Эрдэнэт хивс, Улаанбаатар хивс, Монноос ХК-ууд орон нутгийн 10 гаруй аж ахуйн нэгжтэй түүхий эд бэлтгэх гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Гэрээ байгуулсан аж ахуйн нэгжүүдэд нийт бэлтгэсэн түүхий эдийн үнийн 5-10 хувьтай тэнцэх урамшууллыг олгодог тогтолцоо бүрдээд байна. Сартуул, Үзэмчин, Барга хонины стандартын төслийг боловсруулж, техникийн хорооны хурлаар хэлэлцүүлж, СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлж батлуулан мөрдөж байна. - Нарийн, нарийвтар ноост хонины стандартыг дахин хянаж СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна. Хонины ноосны бэлтгэлийн стандартуудыг шинэчлэн үүнтэй холбогдох 18 стандартыг дахин хянаж, СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна. - Ноосон түүхий эдийн тээвэрлэлт, хадгалалт, хамгаалалтад тавих хяналтыг сайжруулах арга аргачлалын байнгын сургалтыг Нэхмэлийн хүрээлэн дээр зохион байгуулж байна. - Малд тэмдэг тавих зориулалттай Австралийн S-IRO маркийн будгийг ашиглах талаар судалгаа хийхээр 2,4 литрийг авчирч туршсан ба цаашид шаардагдах будгийн хэрэгцээг гаргаж, хөрөнгийн эх үүсвэрийн олоход дэмжлэг үзүүлэх асуудлаар Японы элчин сайдын яамтай санал солилцсон. <p>2. “Үйлдвэрүүдийн санхүү, эдийн засгийн чадавхийг сайжруулж, тогтвортой ажиллагааг хангах” гэсэн хоёрдугаар зорилтыг хэрэгжүүлэхээр 2001-2004 онд төлөвлөсөн цаашид үргэлжлүүлэх арга хэмжээний биелэлт дундажаар 90 хувьтай байна. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хивсний үйлдвэрүүдээс Австри улсад төлөх өрийн асуудлыг Худалдаа, хөгжлийн банктай хамтран шийдвэрлэж дуусгав. - 2001-2004 онд Уг ажлын хүрээнд арилжааны банкууд ноос боловсруулах салбарын үйлдвэрүүдэд 1.3 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийг түүхий эдээ бэлтгэхэд нь дэмжлэг болгон олгов. Арилжааны банкуудаас үйлдвэр, аж ахуйн нэгжүүдэд түүхий эд бэлтгэлийн үеэр 1-2 хувийн хүүтэй зээл олгох механизм тогтоод байна. - “Хүн амын орлогын албан татварын тухай хууль”-д өөрчлөлт оруулж, уг хуулийн дагуу дундын суутгалд төлдөг 3 хувийн татвараас угаасан ноос экспортод гаргадаг үйлдвэр, аж ахуйн нэгжүүдийг чөлөөлсөн ба хуулийг 2001 оны 10 сарын 1-нээс эхлэн мөрдөж байна. 		

3. “Салбарын үйлдвэрүүдийн хүч чадлын ашиглалтыг дээшлүүлж, үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх” гэсэн гуравдугаар зорилтыг хэрэгжүүлэхээр 2001-2004 онд төлөвлөсөн цаашид үргэлжлүүлэх арга хэмжээний биелэлт дундажаар 94 хувьтай байна. Үүнд:

- 2001-2005 оны төлөвлөгөөний дагуу Экспортын бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулах зорилтын хүрээнд “Эрдэнэт хивс” ХК бүтээгдэхүүний загвар зохион бүтээх орчин үеийн тооцоолон бодох аргыг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлж, 10 гаруй нэр төрлийн хивс шинээр үйлдвэрлэж байна. Мөн “Говь” ХК тэмээний ноос цайруулах, Санширо ХХКомпани сарлагийн хөөврийг үйлдвэрлэлийн аргаар боловсруулах, “УБ хивс”, “Ээрмэл” ХК-ууд монгол хонины ноосноос хялгасыг нь ялгах технологийг шинээр эзэмшиж, 10 орчим нэр төрлийн шинэ бүтээгдэхүүнийг зах зээлд нийлүүлж байна. Шинэ бүтээгдэхүүнээ Улаанбаатар хотноо зохион байгуулсан “Бүтээгдэхүүний чанар, техник, технологийг сайжруулах” СМЭТ олон улсын үзэсгэлэн яармагт тавьж сурталчлав.
- 2001 оны 10 дугаар сарын 2-ний өдөр “Монголын экспортын бараа” үзэсгэлэнг Япон улсын Токио хотноо зохион байгуулж, үүнд ноос боловсруулах салбарын 3 үйлдвэр оролцов. МХАҮТ, МННХ-той хамтран “Ноос ноолууран бүтээгдэхүүн -2002” үзэсгэлэн, бизнес уулзалтыг зохион байгууллаа.
- 2002 оны 9 дүгээр сард Улаанбаатар хотноо болсон “Хөрөнгө оруулагчдын чуулга уулзалт”-ын үеэр салбарын бүтээгдэхүүний үзэсгэлэнг зохион байгуулсан.
- “Хивсний сэв хялгасыг багасгах, монгол ноосон хивсний чанарын үзүүлэлтийг дэлхийн хэмжээнд зөвшөөрөгдөх хэмжээнд хүргэх технологийн шийдэл”-ийг ШУТ-ийн сангийн санхүүжилтээр хийж 2002-2004 онд дуусгасан.
- Монгол улсын хивсэн бүтээгдэхүүнийг олон улсын “WOOLMARK” чанарын тэмдэгтэй болгох асуудлыг судлан хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх асуудлаар мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран судалгаа хийж байна.
- Худалдаа хөгжлийн банкны хувьчлалаар “Хэрлэн хивс” ХК-ийг “Эрдэнэт хивс” ХК-тай хоршин ажиллуулахаар тохиролцоонд хүрч, дараа нь түүний мэдэлд бүрэн шилжүүлэв.
- Нэхээсгүй эдлэл ХКомпани нь угаах цех шинээр ашиглалтанд оруулж, Эрдэнэт хивс ХК нь угаах цехийг өргөтгөсөн.
- Эрдэнэт хивс ХКомпани нь будгийн цехийн тоног төхөөрөмжийг Итали, ОХУ, БНХАУ-ын тоног төхөөрөмжөөр шинэчлэн утсаар будах технологийг нэвтрүүлээд байна.
- “Ээрмэл” ХКомпани нь самнах цехийн тоног төхөөрөмжөө тэмээний ноос самнах зориулалтаар шинэчлэн өөрчилж, жилдээ 100 тонн тэмээний ноос боловсруулах шинэ шугам суурилуулан ашиглалтад оруулаад байна.
- 2003 - 2004 онд “Ээрмэл” ХКомпани тэмээний ноосон ээрмэл үйлдвэрлэх шугамыг шинээр суурилуулж, ашиглалтад оруулснаар тэмээний ноос боловсруулах хүч чадал 50 гаруй хувиар нэмэгдлээ.

4. “Бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг сайжруулж, зах зээлийг өргөжүүлэх” гэсэн дөрөвдүгээр зорилтыг хэрэгжүүлэхээр 2001-2004 онд төлөвлөсөн цаашид үргэлжлүүлэх арга хэмжээний биелэлт дундажаар 70 хувьтай байна. Үүнд:

- Ямааны ноолуур, тэмээний ноос, хонины нарийн ноос боловсруулах цогцолбор” төсөл боловсруулан төслийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын асуудлыг гадаад дотоодын байгууллагуудад танилцуулж байна.
- 2005 онд “Ноос, ноолуур боловсруулах үйлдвэрт тавигдах ерөнхий шаардлага” стандартын төслийг боловсруулан батлуулав. Уг стандартаар хяналт тавих, стандартын шаардлагыг мөрдүүлэх арга хэмжээг эхлэн хэрэгжүүлж байна.
- 2001-2004 оны төлөвлөгөөний дагуу Хонины ноос ноолуур ялган авах шинэ технологи боловсруулж Ээрмэл, Улаанбаатар хивс ХК дээр нэвтрүүлэв. 2005 онд түүний тоо хэмжээний талаар мэдээлэл ирүүлээгүй.
- 2001-2005 оны төлөвлөгөөний дагуу Каркастай эсгий үйлдвэрлэх технологийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэв. 2004-2005 онд “Нэхээсгүй эдлэл” ХХК-нд нэвтрүүлсэн.
- 2002-2003 онд Тэмээний ноос цайруулах технологийг Говь, Мон-Форте, Монгол Амикаль компани дээр нэвтрүүлэв.
- 2002-2003 онд Тэмээний эр ноосоор хивс үйлдвэрлэх технологийг “Улаанбаатар хивс” ХК дээр нэвтрүүлэв.
- 2002-2003 онд Хялгасыг нь ялгасан ноосоор ээрмэл үйлдвэрлэж, хивс үйлдвэрлэж байна. Үүний үр дүнд хивсний сэв хялгас 20 гаруй хувиар буурах боломж бүрдэв.
- “Сарлагийн хөөврийг гүн боловсруулах арга технологи” (2001-2002 он) төслүүдийг ШУТС-аас санхүүжүүлэн хэрэгжүүлж дуусгалаа. 2002-2004 онд “Сарлагийн хөөврөөр цэмбэ үйлдвэрлэх технологийг “Моннэхмэл”, “Санширо” компаниуд туршиж, үр дүнд хүрлээ.

		<p>“Ноосны чиглэлийн ямааны ноосонд гүн боловсруулалт хийж ямааны уртлаг ширхэгтэй ноосоор тэмээний ноос, сарлагийн хөөврийг сайжруулах холионы оновчтой горимыг тогтоон, шинэ нэр төрлийн ноосон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх технологи” төслийг ШУТС-ийн санхүүжилтээр 2003 оноос эхлэн хэрэгжүүлж дууслаа. Төслийн үр дүнг 2005 оны II улиралд хүлээн авсан. Нэхмэлийн хүрээлэн жижиг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлж эхэлсэн.</p> <p>Ботго, торомны ноосны бэлтгэлийн стандартыг шинэчлэн СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна.</p> <p>Тэмээний эм ноосны бэлтгэлийн стандартыг шинэчлэн СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна.</p> <p>Зогдорын бэлтгэлийн стандартуудыг шинэчлэн СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна.</p> <p>Сарлагийн хөөврийн бэлтгэлийн стандартыг шинэчлэн СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна.</p> <p>Ямааны ноосны бэлтгэлийн стандартыг шинэчлэн СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна.</p> <p>Адууны дэл, сүүлний бэлтгэлийн стандартыг шинэчлэн СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж мөрдөж байна./Б 100%/Үхэр, адууны хөөврийн бэлтгэлийн стандартыг шинэчлэн СХҮТ-ийн зөвлөлийн 2001 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлан мөрдөж байна.</p> <p>Анхан шатны боловсруулалт хийсэн хонины ноосны стандартыг дахин хянаж СХҮТ-ийн Зөвлөлийн 2002 оны 5 сарын 30-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлж батлуулсан.</p> <p>- 2002-2004 онд Хонины ноосны шинж чанарын улсын нэгдсэн ангилал тогтоох тухай төслийн санал бэлтгэж, 2002 онд Улаанбаатар хотноо болсон Монголд хандивлагчдын 9 дүгээр чуулга уулзалтад танилцуулсан. 2004-2005 онд хонины ноосны шинж чанарын улсын нэгдсэн ангилал тогтоох чиглэлээр Нэхмэлийн хүрээлэн дээр дэлгэрэнгүй судалгаа явуулж үндэсний стандарт боловсруулах ажил дуусаад байгаа бөгөөд эцсийн байдлаар шийдвэрлэгдээгүй байна. Хонины ноосны шинж чанарын улсын нэгдсэн ангилал тогтоох.</p> <p>Ноосон бүтээгдэхүүний олон улсын зах зээлийн мэдээллийн „WEB” хуудсыг Нэхмэлийн хүрээлэн дээр нээн ажиллуулж байна.</p> <p>Хивсэн бүтээгдэхүүнийг олон улсын чанарын тэмдэгтэй болгох асуудлыг холбогдох мэргэжлийн байгууллагатай хамтран судалж байна.</p> <p>- 2001-2005 онд ОХУ-ын урсгал өрөнд угаасан ноос, хивс нийлүүлэх боломжийн талаар тооцоо гаргаж, холбогдох яам, газруудад хүргүүлсэн.</p> <p>- 2001-2004 оны төлөвлөгөөний хүрээнд Горный-Алтайск мужаас Баян-Өлгий аймгийн ноос угаах үйлдвэрт хөрөнгө оруулалт хийсний дүнд баруун аймгийн ноосыг угааж экспортлох боломж бүрдэв.</p> <p>Цаашид “ШУТ-ийн сангийн төслийн үр дүнд жижиг үйлдвэр, ажлын байр бий болсон байх ёстой гэсэн шаардлага” тавигдаж байна.</p>
11	Дүгнэлт /ололт, дутагдал, анхаарах асуудлууд/	<p><u>Хөтөлбөрийн 1, 2 дахь үе шатны хэрэгжилт:</u> Хөтөлбөрийн хүрээнд 2001-2004 онд тус яамнаас хэрэгжүүлэх арга хэмжээний биелэлт 94.6 хувь байна. Үүнд хөтөлбөрт тусгасан 4 зорилт 90 гаруй хувьтай биелсэн. Харин хөтөлбөрийн зорилтод тусгагдаагүй сурталчилгаатай холбоотой төлөвлөсөн 1 зорилт 100 хувь биелсэн.</p> <p>Хөтөлбөрийн 3 дахь үе шатанд /2005-2010 онд/ тусгагдсан арга хэмжээний хэрэгжилтийн явц нь 2007 оны жилийн эцсийн байдлаар 30 гаруй хувьтай байна.</p> <p>- ШУТСангаас хэрэгжүүлсэн “Үйлдвэрлэл, техникийн зориулалттай шинээр нэр төрлийн эсгий хийх, ус чийг даах чадвартай, галд тэсвэртэй гэрийн давхарга бүрээс үйлдвэрлэх технологи, тоног төхөөрөмж” төслийн тайланг хүлээн авч хэлэлцсэн. Энэ төслийн үр дүнд техникийн эсгий хийх шинэ технологи бий болсон.</p> <p>- Монгол ноолуур, тэмээний ноос ХХК нь 1 сая орчим ам.долларын өртөг бүхий ээрэх үйлдвэрлэлийн шугам угсран суурилуулж байна. Энэ шугам нь жилдээ 120 тонн эрмэл үйлдвэрлэх хүчин чадалтай болно.</p> <p>- Үйлдвэр, худалдааны сайдын өгсөн үүргийн дагуу “Ямааны ноолуур, тэмээний ноос, хонины нарийн ноос боловсруулах цогцолбор” төслийг монгол, англи хэлнээ боловсруулсан. Уг төслийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын асуудлыг гадаад дотоодын байгууллагуудад танилцуулж байна.</p> <p>Түүхий эд бэлтгэлийн нэгдсэн систем бүрдүүлэх, түүхий эдийн экспортыг бууруулах талаар дорвитой ажил хийгдэхгүй байна. Үйлдвэрүүдийн санхүү, эдийн засгийн чадавхийг сайжруулж, тогтвортой ажиллагааг хангах, шинэ технологийг үйлдвэрлэлд</p>

		<p>нэвтрүүлэх арга хэмжээ авч салбарын хөгжлийн стратегийн үндсэн зорилтыг хангах зорилтын арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхэд зарцуулагдах хөрөнгийн эх үүсвэр батлагдахгүй байна.</p> <p>Үр дүнгийн статистик үзүүлэлт: Үйлдвэрлэлтийн хувьд: - 2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр нэхмэлийн үйлдвэрлэлийн хэмжээ 2005 онд 65913.9, 2006 онд 112261.5, 2007 онд 127101.2 сая төгрөгт хүрч 13.2 хувиар өссөн. Нэхмэлийн үйлдвэрлэлт нь боловсруулах үйлдвэрийн нийт үйлдвэрлэлтэд 2006 онд 27.8 хувь, 2007 онд 22.8 хувийг эзэлж 5 хувиар буурчээ. - Угаасан ноосны үйлдвэрлэлт 2006 онд 1107.8 тонн болж 24.8 хувь, 2007 онд 1670.8 тоннд хүрч, 50 хувиар өссөн байна. Тэмээний ноосон хөнжлийн үйлдвэрлэлтийн хэмжээ 2006 онд 34.4 мянган метр болж 2.0 хувиар, 2007 онд 37.7 мянган метр болж, 9.6 хувиар өссөн. 2006 онд хивсний үйлдвэрлэлт 606.3 мянган метр квадрат болж 3.3 хувиар, 2007 онд 658.1 мянган метр квадрат болж, 8.5 хувиар өссөн. Эсгий гутлын үйлдвэрлэлт 2006 онд 7.8 мянган хос болж 24 хувиар буурсан, 2007 онд 9.3 мян.хос хүрч, 20.3 хувиар өссөн. Эсгий үйлдвэрлэлт 2006 онд 68.8 мянган метр болж 0.4 хувиар буурсан, 2007 онд 87.8 мянган метр болж, 27.6 хувиар өссөн. Ээрсэн утасны үйлдвэрлэлт 2006 онд 38.5 тоннд хүрч 46 хувиар, 2007 онд 32.8 тонн болж 14.8 хувиар буурчээ. - Сүлжмэл эдлэлийн үйлдвэрлэлт 2006 онд 617.2 мян ширхэгт хүрч 7 хувиар буурсан бол 2007 онд 667.1 мян ширхэг болж 8 хувиар өсчээ.</p> <p>Экспортын хувьд: - Нэхмэл, нэхмэл бүтээгдэхүүний экспорт 2006 онд 246.7 сая ам. долл, 2007 онд 219.8 сая ам.долл болж 10.9 хувиар буурчээ. - Хонины самнаагүй ноос 2006 онд 6377.9 тн, 2007 онд 9097.3 тонныг экспортложээ. - Ноосон ээрмэлийн экспорт 2006 онд 1381.3 мян. ам долл, 2007 онд 762.1 мян ам долл болж 45 хувиар буурсан байна. Ноосон хувцас, эдлэлийн экспорт 2006 онд 31308.5, 2007 онд 6795.4 мян ам долл болж 4 дахин буурчээ.</p> <p>Ажлын байр - Уг салбарт ажиллагсдын тоо 2006 онд 4799 , 2007 онд 5310 болж, өмнөх оныхоос 2006 онд 3.7 хувиар, 2007 онд 10.6 хувиар өсчээ.</p>
12	<p><i>Хүлээгдэж буй үр дүндээ хүрээгүй бол шалтгаан, нөлөөлсөн хүчин зүйлс, гарсан гажуудал</i></p>	<p>2007 онд ноосны салбарын гол нэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл өссөн боловч экспортын хэмжээ буурсан байна. Мөн ноосны бэлтгэн нийлүүлэлт, угаасан ноосны үйлдвэрлэлтийн мэдээг үнэн зөв гаргах шаардлагатай байна.</p> <p>Анхаарах асуудал: - Ээрэх, нэхэх, сүлжих хүч чадлыг нэмэгдүүлэх, технологийг сайжруулах, хүч чадлын ашиглалтыг зохистой хэмжээнд хүргэх, энэ зорилгоор хөрөнгийн эх үүсвэрийг олж техник-эдийн засгийн үндэслэл, төсөл хэрэгжүүлэх - Ноосны бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ, түүний менежмент (SCM)-ийг сайжруулж ноосон түүхий эдийн нөөцийг бүрэн ашиглах, - Ноосон бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг сайжруулах, гадаадын зах зээлд гаргахад худалдааны хөнгөлөлтийн системийг ашиглах, цаашид бараа түүхий эдийн бирж, электрон-худалдааг бий болгох асуудлыг судлан шийдвэрлүүлэх - Ноосны бэлтгэл-нөөц, тээвэрлэлт ба эцсийн бүтээгдэхүүний зах зээлийн эрэлт-нийлүүлэлттэй уялдуулан ноос угаах, ээрэх, нэхэх хүч чадлыг зохистой хэмжээнд нь хүргэж үйлдвэрүүдийг оновчтой байршуулах чиглэлээр яам, компаниуд, хоршоо, мэргэжлийн холбоо хамтран арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх.</p>
13	<p><i>Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд оролцогч талуудын талаархи үнэлгээ</i></p>	<p>Оролцогч талууд хамтран ажилласан. Гэвч салбарын үйлдвэрүүд төсөл хамтран хэрэгжүүлэх, стратегийн чиглэлээр дагнах, нэгдэх замаар хүсэн хүлээсэн үр дүндээ хүрэх, үндэсний ноосны бэлтгэн нийлүүлэгч, үйлдвэрлэгчид стратегийн түншлэлийн холбоо тогтоох чиглэлээр боломж, давуу талаа ашиглах нь чухал.</p>
14	<p><i>Хөтөлбөрийн талаархи яамны санал /өөрчлөн сайжруулах болон бодлогод үзүүлж буй хөтөлбөрийн дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх талаар гэх мэт/</i></p>	<p>Зөвлөмж болгох нь: 1. Энэ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх III үе шатны арга хэмжээний төлөвлөгөөг оны хуваарьтай үр дүнгийн шалгуур үзүүлэлт, хөрөнгийн эх үүсвэрийн хамт боловсруулан батлуулахын зэрэгцээ цаашид ноосны үйлдвэрийн хөгжлийн явц, бүтээгдэхүүний дэлхийн ба дотоодын зах зээлийн эрэлт-нийлүүлэлтийг харгалзан уг хөтөлбөрийг шинэчлэх, зарим нэмэлт өөрчлөлт оруулах. 2. Ноосон бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлт, экспортын нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх талаар яам, компаниуд, хоршоод, мэргэжлийн холбоотой хамтарч арга хэмжээ авах. Цаашид ноосны гарц-чанар, ээрмэл утас, даавуу, ноосон бүтээгдэхүүний чиглэлээр үндэсний компаниуд, эрдэм шинжилгээний байгууллага, лабораториуд хамтарсан хөрөнгө оруулалт хийх, стратегирээ нэгдэх замаар Шинжлэх ухаан - үйлдвэрлэлийн</p>

		<p>үндэсний цогцолбор байгуулах боломжийг хамтран судалж шийдвэрлэх. Үүнтэй холбоотой асуудлыг дээд байгууллагын төвшинд, яамны төвшинд, компанийн төвшинд дэс дараатай шийдвэрлүүлэх.</p> <p>3. Гааль, статистикийн мэдээгээр 2007 оны эхний 6 сард хонины самнаагүй ноосны экспорт 3954.4 тоннд хүрч байхад, угаасан ноосны үйлдвэрлэлт 446.5 тонн болж экспортоосоо 9 дахин бага байгааг анхаарч, ноосны бэлтгэл-нөөц, шат дамжлага бүрийн гаргалт, үлдэгдэл нөөцийн хэмжээг үнэн зөв бүрэн гүйцэд мэдээлж тайлагнаж байх. Иймд статистик мэдээг бүрэн гүйцэд цуглуулах асуудлыг гааль, статистикийн байгууллага, компани, жижиг бизнес эрхлэгч нартай хамтран шийдвэрлэх.</p>
15	<p><i>Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд орон нутгийн төрийн байгууллагуудын оролцооны талаархи санал</i></p>	<p>- Хот, бүс, орон нутагт ноосны бэлтгэх-нийлүүлэх сүлжээ, цаашид бирж, эсвэл үзэсгэлэн-худалдаа бий болгох, стратегийн түншлэлийн холбоо тогтоох чиглэлээр ажлын байрны төсөл хэрэгжүүлэх</p>

Танилцсан:

ҮБЗГ-ын дарга
МХШҮХ-ийн дарга

Д.Бадарч
Ц.Мэнд-Амар

Биелэлтийн тайлан гаргасан:

ХҮГ-ын ахлах мэргэжилтэн

М.Дондогдорж

Хяналт-шинжилгээний үнэлгээ, зөвлөмж өгсөн:

МХШҮХ-ийн ахлах мэргэжилтэн

Д.Алтанлит